

Operaționalizarea rețelelor de socializare

Abstract: *The aim of this article is to give an improvement regarding the operationalization of social networks. The concept of social networks can be analyzed as ways to achieve common objectives and generate policies of distribution and redistribution of goods. The analysis is based on the theoretical frameworks provided by the Capabilities Approach and the Institutional Analysis and Development (IAD) Framework and seeks to provide a synthetic model through which we can highlight the most important aspects of social networks. In this regard, I will rely on conversion factors, presented both by Amartya Sen (such as personal characteristics, social characteristics and environmental characteristics) and Elinor Ostrom (attributes of human behavior, society and the biophysical world) and political capital, ie how social capital is transformed into political capital by collective action, in the case of distribution and redistribution policies inside a community. The first part deals with the normative theories of the Capabilities Approach and the Institutional Analysis and Development Framework in order to identify the research variables. In the second part I analyze social networks during Romania's transition process and the method through which we can explain the changes after this process. I have chosen these specific approaches because I believe that in order to study social networks, meaningly the ways people interact in society, one must rely not only on a rational choice theory, but also on an approach based on capabilities, in which we find important information on the subject of human freedoms and functionalities.*

Keywords: social networks, capabilities, Institutional Analysis and Development (IAD) Framework, post-communism, collective action, trust, social capital.

Cadrul teoretic normativ

În primă fază, voi încerca să încadrez teoretic Abordarea Capabilităților. Amartya Sen a dezvoltat această abordare gradual și poate într-un sens organic și a rafinat-o substanțial în ultimele două decenii. Abordarea capabilităților este un cadru teoretic normativ pentru evaluarea bunăstării individului și a aranjamentelor sociale, design-ul politicilor și propunerilor despre schimbările so-

ciale în societate (Robeyns:2003, p. 5). Aceasta intră în aria unei teorii normative, adică ne va ajuta să conceptualizăm sărăcia, inegalitatea sau bunăstarea prin intermediul cadrului normativ. Mai mult chiar, noțiunile de funcționalități sau capabilități pot fi folosite ca elemente de explicare a

fenomenelor sociale, sau în descrierea sărăciei, a inegalităților, calității vieții sau schimbării sociale. Pentru dezvoltarea de politici,

---

Andrada Nimu

drd SNSPA

(andrada.nimu@gmail.com)

---

această concentrare pe capabilități reușește să facă o diferență teoretică profundă ce duce la politici comparate diferite de neo-liberalism și utilitarism.

O primă distincție analitică a acestui cadru teoretic este între mijloacele și scopurile de atingere a bunăstării și a dezvoltării. Numai scopurile au valoare intrinsecă, pe când mijloacele sunt doar instrumentale pentru a atinge scopul de dezvoltare și bunăstare. Atât bunăstarea, cât și dezvoltarea trebuie să fie discutate în termenii de capabilități ale oamenilor pentru a funcționa. Adică acestea trebuie să fie trasate de-a lungul oportunităților lor efective de a întreprinde acțiuni și activități în care doresc să se implice și modul care vor să fie. Aceste acțiuni și activități (doings and beings), pe care Sen le numește funcționalități realizate, constituie ceea ce fac viața valoroasă. Aceste funcționalități includ *munca, odihna, sănătatea, educația, participarea la viața socială a unei comunități, respectul* etc. O a doua distincție o putem face între funcționalitățile realizate și capabilități, adică distincția între realizări și libertăți. Ceea ce este important în cele din urmă este că oamenii au libertăți (capabilități) de a duce modul de viață pe care îl vor, de a face ceea ce vor să facă și de a fi persoana care vor să fie. De exemplu, fiecare persoană ar trebui să aibă oportunitatea de a face parte dintr-o comunitate, sau de a practica o religie, dar dacă cineva preferă să fie pustnic sau ateu, aceștia ar trebui să aibă și această opțiune.

Așadar, Abordarea Capabilităților studiază bunăstarea și dezvoltarea, evaluând politicile în conformitate cu impactul asupra capabilităților oamenilor. Teoreticienii acestei abordări se întreabă dacă oamenii sunt sănătoși, dacă au resursele necesare pentru capabilitățile lor: apă curată, acces la tratamente, protecție din partea infecțiilor și a bolilor sau cunoștințe de bază despre igienă. Se întreabă dacă există instituții etice, dacă oamenii au acces la educație morală, dacă sunt protejați de lege, dacă respectă regulile sau dacă au o bază democratică. Se întreabă dacă oamenii au acces la educație superioară, dacă au acces la participare politică reală, la activități în cadrul comunității care îi sprijină să facă față stresului sau a angoasei din viața de zi cu zi, dacă au spații în care să-și poată găsi liniștea sufletească etc. Pentru majoritatea acestor capabilități, input-ul principal vor fi resursele financiare și producția economică, dar pentru alții pot fi și practicile politice, existența structurilor sociale, a instituțiilor sociale, a bunurilor publice, a normelor sociale, a tradițiilor sau a obiceiurilor. Prin urmare, Abordarea Capabilităților acoperă o arie considerabilă a bunăstării umane. Dezvoltarea și bunăstarea sunt considerate într-o manieră comprehensivă și integrată și o atenție deosebită este acordată relației între dimensiunea materială, mentală, spirituală și socială, sau între dimensiunea economică, socială, politică sau culturală (Robeyns:2003, p. 8).

Sub forma ei generală, Abordarea Capabilităților poate fi considerată o paradigmă. Robeyns (2003) ne propune să distingem între trei niveluri diferite cu care Abordarea Capabilităților operează: un model teoretic de gândire pentru evaluarea avantajelor individuale și a aranjamentelor sociale; o critică la alte abordări cu privire la evaluarea bunăstării și a dreptății; o formulă sau un algoritm pentru a face comparații interpersonale ale bunăstării. Abordarea Capabilităților poate fi folosită pentru a măsura sărăcia sau inegalitatea, sau poate fi folosită ca alternativă pentru analiza tradițională utilitaristă de cost-beneficiu, fiind o perspectivă care poate fi aplicată evaluărilor eficiente. O ilustrare semnificativă a faptului că Abordarea Capabilităților poate fi folosită ca un cadru teoretic de analiză și evaluare considerabilă este cercetarea lui Sen cu Jean Dreze privind dezvoltarea în India, din 2002.

Ca și abordare critică, aceasta se bazează pe abordările bunăstării din economia bunăstării și pe teoriile utilitariste de venit-resurse. Sen respinge teoriile bunăstării deoa-

rece, indiferent de specificațiile viitoare, se bazează exclusiv pe utilitate și deci exclude informațiile non-utilitate din judecățile noastre morale. Sen este preocupat nu numai de informațiile incluse într-o evaluare normativă, ci și de cele excluse, cum ar fi aspectele sociale și morale. Ceea ce Sen atacă sunt teoriile normative care se bazează exclusiv pe stări mentale. Acest lucru nu înseamnă că Sen crede că stările mentale – ca fericirea – sunt neimportante sau nu joacă vreun rol, ci el critică utilizarea exclusivă pe stările mentale.

Nu în ultimul rând, Abordarea Capabilităților este văzută ca o formulă pentru comparațiile interpersonale asupra bunăstării (Robeyns:2003, p. 10). Accentul cade pe formulă, în sensul că această abordare ar furniza o rețetă sau un algoritm pentru a efectua exerciții empirice în compararea bunăstării. Unii economiști au încercat să găsească o astfel de formulă sau un algoritm și au fost dezamăgiți când și-au dat seama că acesta nu a fost unul din principalele obiective primare ale lui Sen.

Nici opulența reprezentată prin venituri sau multitudinea de bunuri cu care ne înconjurăm, nici utilitatea, reprezentată prin fericire și dorința de împlinire, nu constituie sau reprezintă în mod adecvat binele omenesc sau din contră, privarea: „Poziția unei persoane într-un aranjament social poate fi judecată în două perspective diferite: 1. realizările actuale și 2. libertatea de realizare. (...) Distincția între realizări și libertăți este centrală evaluării sociale ” (Sen:1992, p. 31). Este nevoie de o abordare mai directă care să se concentreze pe funcționalitățile oamenilor și pe capacitatea de a atinge funcționalități valoroase. Astfel încât, Sen face următoarele distincții:

Funcționalitatea – O funcționalitate este o realizare a unei persoane: ce ea sau el reușește să facă, sau să fie. Aceasta reflectă, ca și cum ar fi, o parte din starea persoanei (Robeyns:2003, p. 4). Atingerea unei funcționalități – de exemplu, fiind bine hrănit – cu un ansamblu dat de mărfuri – de exemplu pâine sau orez – depinde de o serie de factori sociali și personali –de ex. metabolism, vârstă, gen, înălțime, sănătate, acces la servicii medicale, educație etc. Așadar, o funcționalitate se referă la utilizarea pe care o persoană o face asupra bunurilor și serviciilor, la cererea sa.

Capabilitatea – O capabilitate reflectă abilitatea persoanei de a atinge o anumită funcționalitate. De exemplu, o persoană poate avea abilitatea de a evita foamea, dar mulți aleg să postească sau să facă greva foamei.

Funcționalitatea de tip n – O funcționalitate de tip n, sau un vector descrie combinarea a acțiunilor și activităților ce constituie o stare din viața unei persoane. Acest vector este de utilizare a unei multitudini de bunuri și servicii. Fiecare vector reprezintă un posibil stil de viață.

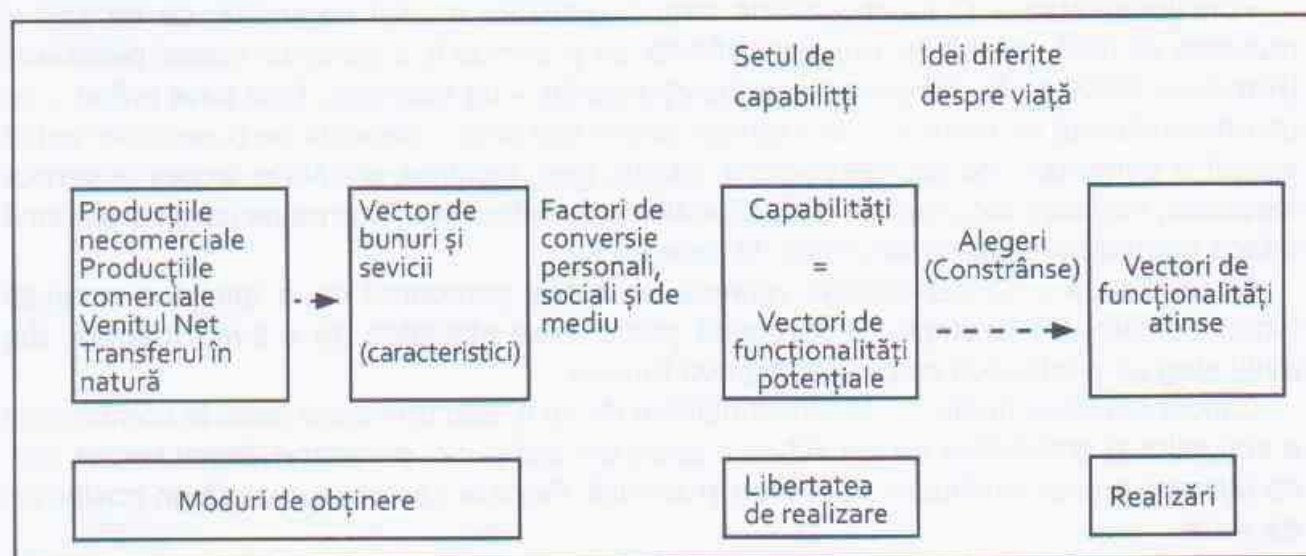
Setul de capabilități – Setul de capabilități descrie un set de vectori accesibili pe care o persoană le poate atinge. Se întâmplă ca o persoană să poată alege între diferite mărfuri, bunuri, servicii și utilități. Setul de capabilități este obținut prin aplicarea tuturor utilizărilor fezabile tuturor mărfurilor – bunurilor și serviciilor – accesibile (Robeyns, 2003:43).

Cu toate acestea, cele mai multe discuții și aplicații a Abordării Capabilităților renunță la formalizarea matematică, ce nu este strict necesară pentru cele mai multe scopuri. În linii mari, Sen folosește termenul de capabilitate pentru a se referi la combinarea alternativă a funcționalităților pe care o persoană le poate atinge, pentru ca mai apoi să aleagă o colecție. Astfel încât, în loc să descriem abilități specifice – cum am amintit exemplul cu evitarea foamei, noțiunea de capabilitate este folosită efectiv ca sinonim pentru setul de capabilități. În acest sens, putem să studiem factorii care stau la baza dezvoltării sau

evoluției rețelelor de socializare prin intermediul setului de capabilități al indivizilor, de exemplu prin apartenența la grup, interacțiunea, schimbul de informații sau transferul de resurse.

Unul din principalele atuuri ale cadrului teoretic oferit de Sen constă în flexibilitatea sa, dar și în gradul considerabil de pluralism intern, ceea ce permite cercetătorilor să-l dezvolte și să-l aplice în multe moduri diferite. Astfel încât: 1. Sen nu propune o listă definitivă și fixă de capabilități. Selecția acestora depinde de judecări valorice personale. Totuși, acesta dă exemple de capabilități valorice intrinseci, precum abilitatea de a trăi mult, de a fi bine hrănit, de a putea citi, scrie și comunica etc, dar nu oferă o listă unică de capabilități pentru motive practice sau strategice; 2. Sen indică faptul că Abordarea Capabilităților poate fi folosită pentru a evalua avantajele individuale într-o serie de spații diferite. De exemplu, evaluarea sărăciei poate include ca accentul să fie pus pe un subset de capabilități de bază. Evaluarea bunăstării sau a dezvoltării umane pare în schimb să aibă nevoie de o lista de capabilități mult mai mare și mai diversă. Această abordare a capabilităților a fost de altfel ajustată pentru a se concentra și pe cercetarea inegalităților, a dreptății sociale, a standardelor de viață, a regulilor sau a obligațiilor; 3. Sen recunoaște faptul că Abordarea Capabilităților nu este suficientă pentru toate scopurile evaluative. Trebuie să avem în minte și alte principii, precum libertatea personală, creșterea economică și eficiență (Robeyns:2003, p. 43).

Fig. 1 Diferitele componente ale Abordării Capabilității și rolul pe care bunurile și serviciile trebuie să le aibă. (Robeyns, 2003:12)

Un bun sau un serviciu are anumite caracteristici, ceea ce îi face pe oameni să fie interesați de el. De exemplu, nu ne interesează o bicicletă pentru că este un obiect făcut din anumite materiale, cu o formă și o culoare specifică, ci pentru că ne poate duce în locurile unde vrem să mergem mult mai rapid decât dacă am merge pe jos. Caracteristicile bunului permit funcționarea lui. Relația dintre bunuri și funcționalități este influențată de trei factori de conversiune. În primul rând, caracteristicile personale (de exemplu metabolismul, condiția fizică, inteligența, genul etc) influențează cum e persoană poate transforma caracteristicile comodității în funcționalități. Dacă o persoană are o condiție fizică proastă, atunci bicicleta nu prea îl va ajuta. În al doilea rând, caracteristicile sociale (de exemplu politicile publice, normele sociale, practicile discriminatorii, rolurile de gen, ierar-

hiile sociale, relațiile de putere) și caracteristicile mediului (de exemplu clima, infrastructura, instituțiile, bunurile publice) joacă un rol în transformarea caracteristicilor bunurilor în funcționalități individuale. Dacă nu există drumuri pavate, sau dacă societatea impune o normă socială legală ca femeile să meargă pe bicicletă doar însoțite de un bărbat din familie, atunci devine mult mai dificil sau poate imposibil să folosim bunul pentru a-i permite funcționalitatea. Astfel încât, știind ce bunuri deține o persoană sau ce bunuri poate folosi, nu este suficient de a ști ce funcționalități poate atinge, de aceea trebuie să știm mai multe despre acea persoană și circumstanțele în care trăiește (Robeyns:2003, p. 13). În principiu, aceasta se axează pe libertățile reale ale oamenilor, pe capabilitatea lor de a funcționa și nu pe niveluri de funcționalități atinse. De asemenea, persoane cu un set de capabilități identice pot să ajungă la tipuri diferite și niveluri diferite de funcționalități atinse, din cauza alegerilor lor. În termeni filosofici, putem spune că aceștia au viziuni diferite despre viață și prin urmare, dorințe diferite asupra cărui tip de viață vor să ducă.

În completarea Abordării autorii se concentrează deseori pe sporirea cadrului teoretic al lui Sen cu o teorie a binelui care să ghideze judecățile morale. S-au dezvoltat multe etici diferite ale bunăstării sau nevoii în studii de cercetare, științele sociale sau filosofie precum Alkire, Black, Clark, Nussbaum ș.a. generând liste de capabilități umane în efortul unit de a aplica acest cadru teoretic al lui Sen. Cea mai cunoscută și influentă încercare de a completa Abordarea Capabilităților este cea a Marthei Nussbaum, care apelează la concepte din filosofia lui Aristotel pentru a dezvolta o listă definită de capabilități centrale umane (Clarck:2006, p. 6).

În continuare prezintă Cadrul de Analiză și Dezvoltare Instituțională care ia în considerare caracteristicile sociale, personale și de mediu pentru a analiza comportamentul uman, a modului în care regulile și instituțiile pot rezolva situații conflictuale și mecanismele prin care este posibilă acțiunea colectivă. Apoi, pe baza a celor două abordări delimitez variabilele de cercetare și explic modificările care trebuie luate în considerare atunci când operaționalizăm rețelele de socializare.

Cadrul de Analiză și Dezvoltare Instituțională

Scopul Cadrului De Analiză și Dezvoltare este de a ajuta integrarea activității desfășurate de teoreticienii de științe politice, economiști, antropologi, avocați, sociologi, psihologi și cei interesați de modul în care instituțiile afectează stimulentele cu care se confruntă indivizii și comportamentul lor ca rezultat. Din 1982 când a apărut prima încercare publicată în a descrie C.A.D.I – The Three Worlds of Action: A Methatheoretical Synthesis of Institutional Approaches – Kisser și Ostrom – cadrul a fost dezvoltat în continuare și aplicat pentru a analiza o diversitate de cadre empirice, de exemplu: studiul plăcilor de teren din Botswana (Wynne 1989); Reglementarea industrie de telefoane în Statele Unite (Schaaf, 1989); Efectul regulilor asupra rezultatelor bunurilor comune în întreaga lume (Oakerson, OStrom, Schlager, Gibson); Evoluția reformei bancare în SUA (Polski, 2003).

Cadrul s-a dovedit a fi de ajutor în identificarea variabilelor cheie în întreprinderea unei analize sistematice a structurii situațiilor în care persoanele se confruntă, a modului în care regulile, natura evenimentelor în care oamenii au fost implicați și comunitatea afectată de aceste situații au putut fi rezolvate. Numărul de variabile specifice implicate în fiecare din aceste studii empirice este foarte mare. În plus, valoarea specifică a acestor variabile implicate într-un studiu diferă de valoarea specifică a variabilelor implicate

în alte studii. În acest cadru, Ostrom și Hess studiază comportamentul uman, atributele lumii biofizice și ale comunității și multe alte aspecte de acest tip. Mă voi opri asupra acestor trei elemente.

Așadar, în primul rând, Ostrom arată care este setul de ipoteze de bază pe care aceasta îl utilizează atunci când studiază comportamentul uman în diverse contexte :

Oamenii iau decizii în diverse domenii de luare a deciziilor, care se extind de la grupuri mici, la comunități, națiuni și organizații internaționale.

În fiecare domeniu de luare a deciziilor, indivizi care sunt supuși greșelilor iau decizii care sunt intenționate să crească beneficiile nete atât pentru ei, cât și pentru ceilalți, dar uneori, în detrimentul altora.

Indivizii învață din experiența lor dintr-un domeniu și formează experiențe transmise cultural despre efectele experienței comune în anumite cazuri particulare.

Deciziile umane din toate domeniile sunt afectate de modul în care aceștia împart preferințe și scopuri cu cei implicați, bunurile pe care le posedă, informațiile pe care le obțin, stimulentele sau lipsa lor, învățămintele interne și procesele de alegere folosite, precum și orizontul de timp invocat.

Indivizii pot adopta norme de comportament precum „cooperează cu cei care cooperează cu tine”, sau „fii plin de încredere” în domenii în care indivizii interacționează repetat unii cu alții sau știu despre comportamentele lor trecute.

Deciziile la orice care un domeniu afectează informația, stimulentele, orizontul de timp, valorile culturale, resursele altor domenii, prezente și viitoare, uneori și la alte nivele.

Alegerea umană este interdependentă între nivele, timp și spațiu. Impacturile pot fi orizontale, de sus sau de jos.

Procesele fizice și biologice afectează și ele informațiile, stimulentele și orizontul de timp care sunt folosite în alegerea umană, iar alegerea umană le afectează pe ele (Ostrom:2005, p. 9).

Aceste asumții sunt generale și necesită a fi schimbate extensiv pentru a se încadra într-un anumit cadru, chiar dacă anumite comportamente specifice variază de la un context la altul. Ce este interesant, ne spune Ostrom, este asumția 5, posibilitatea umană de a adopta norme. Aceasta este o asumție crucială pentru dezvoltarea unei teorii alternative de comportament uman care poate fi folosită pentru a explica rezultate în situații competitive, la fel ca și într-o varietate de dileme sociale. Ce ne interesează pe noi este dacă oamenii au capacitatea de bază de a adopta norme de comportament care pot să îi ducă la adoptarea unor strategii costisitoare care nu au avantaje pe termen scurt, să zicem prin intermediul unor instituții etice. Cert este că, după cum argumentează și Ostrom (2007, p. 19), acest lucru este reprezentat de problema reciprocității: dacă oamenii nu au încredere că ceilalți nu urmează o regulă sau o normă morală, vor înceta la rândul lor să o urmeze.

Mai apoi, autoarea prezintă care sunt atributele lumii biofizice și ale comunității (Ostrom:2005, p. 24). Aceasta argumentează că același set de norme poate produce tipuri complet diferite de acțiuni, în funcție de tipurile de evenimente din lume. Aceste „evenimente” la care se referă economiștii politici sunt bunurile și serviciile produse, consumate și alocate într-o situație la fel ca și tehnologia disponibilă pentru aceste procese. Aceste atribuții, dar și modificările și transformările lor sunt examinate în mod explicit atunci când analiștii pun o serie de întrebări despre modul în care lumea asupra căreia se acționează într-o anumită situație afectează rezultatul, seturile de acțiuni, legăturile dintre acțiuni, rezultatul și seturile de informații din acea situație.

În grupurile mici, cei afectați pot să discute problemele de acest tip și să ajungă la un consens dur. În grupuri mari, deciziile cu privire la infrastructură sunt făcute prin mecanisme cum ar fi votul sau delegarea autorităților publice. Literatura vastă a sistemelor de vot demonstrează cât de dificil este să transformi preferințele individuale în alegere colectivă care să reflecte adecvat opiniile individuale - Arrow, dar Ostrom propune o soluție care ar putea depăși asemenea impedimente. Pentru a ieși din sfera „tragediilor bunurilor comune” trebuie să înțelegem instrumentele guvernării și implicit care sunt punctele lor tari și cele slabe. Acest lucru îl putem observa din perspectiva lui Ostrom. Aceasta studiază comunitățile locale, comunicațiile informale și sancționarea, deoarece acestea aduc valoare semnificativă în cazul bunurilor comune. Astfel încât, atributele comunității sunt: Valorile de comportament general acceptate în comunitate; Nivelul de înțelegere comună pe care participanții o împart sau nu despre structura tipurilor particulare de arene de acțiuni; Gradul de omogenitate în preferințele celor care locuiesc în comunitate; Mărimea și structura comunității relevante; Gradul de inegalitate a bunurilor de bază (Ostrom:2005, p. 26).

În cazul rețelelor de socializare, putem spune că au caracteristica bunurilor comune: în momentul în care sunt folosite, este foarte greu ca alți indivizi să fie excluși de la „consumarea” lor, dar și caracteristica bunurilor publice, adică atunci când cineva se folosește de ele și altcineva se poate bucura de ele. Pentru început voi analiza rețelele de socializare prin prisma variabilelor independente de cercetare.

Identificarea variabilelor de cercetare

Variabila dependentă de cercetare de la care am plecat sunt rețelele de socializare. Pentru a putea operaționaliza această variabilă avem nevoie de variabilele independente. Astfel încât, am identificat aceste variabile ca fiind încrederea socială, interacțiunea dintre indivizi și instituții și capacitatea de acțiune colectivă. Următorul pas este de a delimita ce spune fiecare teorie despre aceste variabile, ca mai apoi prin intermediul variabilelor identificate să putem să le analizăm, iar cu ajutorul analizei să explicăm factorii de interes. Pentru început, am făcut un tabel în care am introdus fiecare variabilă împreună cu informațiile din fiecare cadru teoretic.

Variabilele independente	Abordarea Capabilităților	Tragedia bunurilor comune
1.Încrederea socială	<ul style="list-style-type: none"> - O funcționalitate realizată este din perspectiva lui Sen cea de a participa la viața socială a unei comunități. - Interacțiunea dintre indivizi este legată de dimensiunea economică, politică și culturală. - Oamenii își pot încălca promisiunile dacă acest lucru reprezintă voința lor. - Dacă ne dorim o lume în care majoritatea oamenilor nu sunt egocentrice și egoiști, trebuie să includem acest lucru în preferințele noastre. (Cooperare) 	<ul style="list-style-type: none"> - Indivizii pot adopta norme de comportament precum „cooperează cu cei care cooperează cu tine”, sau „fii plin de încredere” în domenii în care indivizii interacționează repetat unii cu alții sau știu despre comportamentele lor trecute. - Dacă oamenii nu au încredere că ceilalți nu urmează o regulă sau o normă morală, vor înceta la rândul lor să o urmeze. - Granovetter (1985, p. 490) argumentează că relațiile sociale, mai degrabă decât aranjamentele instituționale sau moralitatea generalizată sunt în principal responsabile pentru generarea încrederii în viața economică

2. Interacțiunea dintre indivizi și instituții (perspective asupra bunurilor)	<p>- Oamenii au nevoie de grade diferite și tipuri diferite de bunuri pentru a ajunge la aceleași nivele de bunăstare sau avantaj. - Un bun sau un serviciu are anumite caracteristici, ceea ce îi face pe oameni să fie interesați de el. - Relația dintre bunuri și funcționalități este influențată de trei factori de conversiune. În primul rând, caracteristicile personale (metabolismul, condiția fizică, inteligența, genul etc) influențează cum e persoană poate transforma caracteristicile bunurilor și serviciilor în funcționalități. În al doilea rând, caracteristicile sociale (politicile publice, normele sociale, practicile discriminatorii, rolurile de gen, ierarhiile sociale, relațiile de putere) și caracteristicile mediului (clima, infrastructura, instituțiile, bunurile publice) joacă un rol în transformarea caracteristicilor bunurilor în funcționalități individuale.</p>	<p>Există patru tipuri de bunuri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bunurile private - îl poți împiedica pe altul să le folosească, dacă le folosești, altcineva nu le poate folosi; (O casă. O dată ce ai cumpărat-o devine proprietatea ta) - bunuri vămuite - îl poți împiedica pe altul să le folosească, dacă le folosești, altcineva le poate folosi; (o autostradă, sau un pod cu taxă) - bunuri comune: nu îl poți împiedica pe altul să le folosească, dacă le folosești, altcineva nu le poate folosi. (pășunile publice, o plajă publică) - bunuri publice: nu îl poți împiedica pe altul să le folosească, dacă le folosești, altcineva le poate folosi; (educația, radio-ul, accesul la informație.)
3. Interacțiunea dintre indivizi și instituții	<p>Sen (1992, 2009):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oamenii nu sunt cei mai buni judecători a propriei bunăstări. - Trebuie să căutăm instituții care promovează dreptatea, decât să tratăm instituțiile ca fiind manifestări ale dreptății, ceea ce ar reflecta un punct de vedere fundamentalist instituțional. - Opțiunile de care o persoană depinde foarte multe de relațiile cu alții și cu statul sau alte instituții. Vom fi deosebit de preocupați de aceste oportunități care sunt puternic influențate de circumstanțele sociale și politicile publice. - Factorii sociali și de mediu influențează transformarea bunurilor și serviciilor în funcționalități. 	<p>Ostrom (1997, 2003, 2005, 2007):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indivizii au preferat, în schimb să construiască instituții care să nu fie identice cu cele ce aparțin statului, dar nici cu cele de piață, întocmai pentru a rezolva probleme ce țin de tragedia bunurilor comune. - Este introdus conceptul cooperării între păstori prin intermediul unui agent exterior. Acesta ar putea să rezolve disputele dintre cei doi prin folosirea unor metode de rezolvare a problemelor cum este cazul arbitrilor sau a tribunalelor. În plus, păstorii s-ar ocupa de monitorizarea informațiilor unul despre celălalt, iar agentul exterior ar putea cu mai mare ușurință stabili sancționările care decurg din folosirea nelegitimă a pășunii. Mai mult chiar, regulile nu vor fi generalizate și în cazul altor pășuni, ci vor fi diferite de la un mediu înconjurător la celălalt, întocmai pentru ca să se evite neaplicarea acestora
4. Capacitatea de acțiune colectivă	<ul style="list-style-type: none"> - Oamenii se implică în acțiuni colective și decizii pe tot parcursul vieții. - Acțiunea publică joacă și ea, la rândul ei, un rol important în susținerea capacităților în mod direct și furnizează presiune politică pentru intervenția statului în cazuri de criză. 	<ul style="list-style-type: none"> - Actorii devin conștienți de interesul comun și încearcă să-l promoveze printr-o acțiune coordonată. - Trecerea de la un grup latent, la unul organizat sau semi-organizat se face nu numai o dată cu descoperirea interesului comun, ci datorită faptului că beneficiile obținute de fiecare actor prin participarea la acțiunea colectivă poate fi mai mare decât costul participării. - Beneficiile acțiunii colective sunt împărțite nu numai între participanți, ci între toți membrii grupului.

Variabilele încrederea socială, relațiile indivizilor cu bunurile și serviciile și acțiunea colectivă vor fi analizate din perspectiva Abordării Capabilităților și Teoria Bunurilor Comune, iar prin intermediul analizei lor voi explica fenomenele de interes. Așadar:

Încrederea socială: caracteristica esențială în interacțiunea dintre indivizi este cooperarea. Sen afirmă că dacă ne dorim o lume în care majoritatea oamenilor nu sunt egocentriști și egoiști, atunci trebuie să includem acest lucru în preferințele noastre. După cum am arătat mai sus, preferințele, alături de alte variabile, au un rol important în luarea deciziilor prin procesele de alegere. Indivizii pot adopta norme de comportament precum „cooperează cu cei care cooperează cu tine”, sau „fii plin de încredere” în domenii în care indivizii interacționează repetat unii cu alții sau știu despre comportamentele lor trecute. Dacă voința oamenilor este de a-și încălca promisiunile, pot să facă acest lucru. Dar, din pricina relațiilor sociale dintre oameni și a interacțiunii repetate, acest lucru devine dificil, deoarece implică multe riscuri (excluderea, neimplicarea în activitățile comunității etc)

Interacțiunea dintre indivizi și instituții: Fie că pornește de la teoriile anterioare ale dreptății, fie că are ca punct de plecare dilema prizonierului, atât Sen, cât și Ostrom argumentează că oamenii au nevoie de grade și tipuri diferite de bunuri. Sen argumentează că dacă toți oamenii ar fi la fel, atunci un index de bunuri primare ar tinde să aducă libertăți similare pentru toți, dar având în vedere diversitatea umană oameni diferiți au nevoie de grade diferite de bunuri pentru a ajunge la aceleași nivele de bunăstare sau avantaj. Ostrom argumentează că nici controlul centralizat, nici privatizarea nu pot satisface cerințele oamenilor sau conservarea anumitor bunuri. Trebuie să se țină cont de caracteristicile sociale (politici publice, norme sociale) și cele de mediu (clima, infrastructura, instituțiile) ne arată Ostrom, iar Sen adaugă caracteristicile personale (metabolismul, condiția fizică, inteligența).

În plus, deoarece oamenii nu sunt întotdeauna cei mai buni judecători ai propriei bunăstări, nu reușesc să se auto-organizeze concret, iar fără un ajutor extern nu se pot dezvolta, aceștia au ales să construiască instituții. În plus, adaugă Sen, trebuie să căutăm instituții care promovează de exemplu dreptatea, nu să tratăm instituțiile ca fiind fundamental drepte. Astfel încât, argumentează Ostrom, indivizii au ales să construiască instituții care să nu fie identice cu cele ale statului, dar nici cu cele de piață, pentru a rezolva anumite probleme. Din nou, acest proces are ca fundament cooperarea, iar factorii sociali și de mediu modelează forma instituției. Cert este totuși că, instituțiile promovează oportunitățile oamenilor și vine în întâmpinarea dezvoltării lor.

Capacitatea de acțiune colectivă: Din ambele perspective, indivizii sunt văzuți ca actori ce se implică în luarea deciziilor și în acțiunea colectivă. Acțiunea colectivă se definește prin conștientizarea interesului comun și promovarea acestuia printr-o acțiune coordonată. Trecerea de la un grup latent la unul organizat se face cu descoperirea interesului comun, dar și din cauză că beneficiile obținute de fiecare actor pot fi mai mari decât costul participării. Așadar, prin acțiune colectivă indivizii pot să își promoveze interesele în mod concret și organizat, pot să-și susțină capabilitățile în mod direct, sau chiar pot crea presiune politică atunci când fie sunt nemulțumiți, fie pentru intervenția statului în cazuri de criză.

Așadar, pentru a studia rețelele sociale consider că este esențial să abordăm o perspectivă ce ține de capabilitățile indivizilor (și implicit ale nevoilor umane) și să ne raportăm la acestea ca fiind un mijloc pentru acțiunea colectivă, cu scopul de a evidenția cele mai importante aspecte atunci când avem de-a face cu operaționalizarea rețelelor

sociale: apartenența la asociații locale și rețele (organizații non-guvernamentale, partide politice, sindicate, cluburi), implicarea în acțiuni de protest, participarea la alegerile electorale, cunoașterea normelor democratice, implicarea în acțiuni de voluntariat sau participarea la viața comunității. Doar dacă includem analiza factorilor personali (comportamentul uman), sociali (atributele comunității) și de mediu (atributele lumii biofizice) putem studia modul cum anumite grupuri, comunități sau societăți au reușit să rezolve anumite dileme sociale; au mobilizat resurse; au evitat posibile probleme sociale, sau cum pot au schimbat unele instituții sau practici instituționale pentru a dezvolta bunăstarea socială. În continuare voi prezenta ce înțelegem prin rețele de socializare, cum au fost ele studiate până acum și de ce Abordarea Capabilităților este relevantă pentru studierea acestora.

Rețelele de socializare

Putnam scrisese că „unde te duci depinde de unde ești” (Kolankiewicz:1996, p. 42), iar acest lucru poate fi tradus în felul următor: indivizii răspund rațional contextului social prezentat de istorie, iar acest lucru înseamnă că fie vor adopta moștenirea istorică, fie nu. Întrebarea este dacă în România, o dată cu privatizarea și restituirea proprietăților, combinate cu o pătrundere mai generală a pieței la locul de muncă, pe parcursul statului bunăstării și sistemului social de securitate, comunitățile locale vor replica procesul de formare al claselor atunci când schimbările de viață sunt determinate fie de capacitatea de a dispune de bunuri și servicii, fie de drepturi de proprietate și deci vor produce tipuri de clasă aproape proporționate cu schema neo-Weberiană. Noile forme post-comuniste de clasă pot lua forma sugerată de teoria capitalului social enunțată de Bourdieu și Putnam. Această teorie sugerează că procesul de transformare a diferitelor bunuri economice, politice și culturale alături de dezvoltarea capitalului social conectează tranziția de la o ordine bazată pe redistribuție, la una bazată pe economie de piață (Kolankiewicz:1996, p. 429). Capitalul social este definit de Bourdieu în termeni de „conexiuni”, iar acesta se referă la suma reurselor sau bunurilor acumulate printr-o rețea de relații.

Rețelele de socializare reprezintă principala variabilă dependentă a cercetării mele. Voi începe cu definirea ei și raportarea acesteia la variabilele de cercetare identificate: încrederea socială, interacțiunea dintre indivizi și instituții și capacitatea de acțiune colectivă. Rețele de socializare sunt definite formal ca fiind ca un set de noduri (sau membri de rețea) care este legat de unul sau mai multe tipuri de relații (Wasserman și Faust: 2010, p. 2). Aceste noduri sau membri de rețea sunt unități conectate de anumite relații și reprezintă persoane sau organizații care se pot conecta prin anumite unități reprezentate de seturi de noduri. Acestea includ de la cercuri de prieteni, vecini, membri de asociații, colegi de muncă până la pagini web, reviste științifice sau literare sau chiar poziții adoptate de oameni la un anumit punct.

Relațiile dintre aceste seturi de noduri includ prietenii, colaborări, schimb de informație atât online cât și offline, schimb de ajutor social, întâlniri periodice, asumarea de poziții, citații, colaborări, flux de resurse sau orice altă posibilă conexiune între aceste unități particulare. Borgatti (Bogatti et al.:2010, p. 2) identifică patru tipuri de categorii mari de relații: similarități, relații sociale, interacțiuni sau fluxuri.

Similitudinile iau loc atunci când două noduri împart tipurile de atribute frecvent studiate în abordarea bazată pe variabile precum caracteristicile demografice, atitudini, locații sau apartenența de grup. Apartenențele de grup sunt singurele similarități tratate ca relații

de analiștii de rețea (C. L. Freeman, S. Wasserman, K. Faust, R. Hanneman, M. Riddle, P. J. Carrington)

Relațiile sociale includ gradele de rudenie sau alte tipuri de relații definite de roluri (prieteni sau colegi), legături afective, care sunt bazate pe sentimentele apartenenței de grup (simpatia sau antipatia), sau conștientizarea. Aceste variabile sunt cele mai studiate de către analiștii de rețea.

Interacțiunea se referă la legături bazate pe comportament, precum comunicarea, ajutarea sau invitația în propria casă. Interacțiune au în genere loc în contextul relațiilor sociale, iar măsurătorile de interacțiune sau cele afective sunt folosite ca reprezentate una pentru cealaltă.

Fluxurile sunt relații bazate pe schimb sau transfer dintre noduri și includ informații precum resurse, transfer de resurse, schimb de informații șamd. Precum interacțiunile, relațiile bazate pe fluxuri au loc în alte relații sociale, iar cercetătorii asumă frecvent sau studiază coexistența lor.

Așadar prin prisma rețelelor sociale putem analiza variabilele de cercetare identificate cu ajutorul celor două cadre teoretice: încrederea socială, interacțiunea dintre indivizi și instituții și capacitatea de acțiune colectivă. O funcționalitate umană este conform lui Sen cea de a participa la viața socială a unei comunități, prin rețele de socializare, generatoare de anumite tipuri de bunuri. Relația dintre bunuri și funcționalități este influențată de trei factori de conversiune (personale, sociale și de mediu), iar prin intermediul acestora bunurile se transformă în funcționalități individuale. Valorificarea relațiilor din afara familiei, a relațiilor cu prietenii, apartenența oamenilor la asociații prin intermediul similitudinilor, a încrederii oamenilor în alți oameni și în instituții, prin intermediul relațiilor de schimb sau transfer dintre nodurile de rețele și implicarea oamenilor în acțiuni ce țin de relația dintre aceștia și guverne, prin interacțiunea coordonată dintre ei, adică toate sursele oferite de relațiile sociale conduc în direcția potențialului de acțiune colectivă. Acțiunea colectivă este un element extrem de important în cooperarea dintre cetățeni și stat, în delimitarea unui interes comun concret și susținut iar nu în ultimul rând, în furnizarea de soluții în momente tragice precum imoralitate politică, corupție, sărăcie și dezvoltare umană.

Cazul românesc

Pentru a exemplifica modul în care putem analiza rețele sociale ținând cont de factorii personali (comportamentul uman), sociali (atributele comunității) și de mediu (atributele lumii biofizice) prezentați în paginile de mai sus ca fiind variabile importante în Abordarea Capabilităților și a Cadrului de Analiză și Dezvoltare Instituțională, am ales studiul Social capital and civic participation in Ukraine and România (Voicu, Basina: 2005, p. 77) unde sunt prezentate rezultatele EVS/WWS 1999-2002. În acest sens, fostele state comuniste împărtășesc modele similare ale relațiilor sociale, pe când statele nordice par să fie cele mai bogate în capital social, urmate de Vest, dar cu o încredere generalizată mai scăzută și cu mai puțină implicare în asociații. Așadar, observăm că:

1. Relațiile sociale: Socializarea cu prietenii s-a dovedit a fi mai importantă pentru dezvoltare decât cea cu colegii de muncă, vecinii sau familia (Voicu, Basina: 2005, p. 78), lucru care implică accesul la resurse, la informații și cunoștințe și nevoia de locuri instituționalizate unde oamenii se pot întâlni. În oraș, acest lucru este reprezentat de restaurante, care joacă un rol informal de întâlnire și de dezbateră a problemelor de interes

public. Sudul și Estul României nu este foarte bogat în restaurante, în general pentru că în perioada comunistă cina în oraș era privită într-un sens negativ și stigmatizată ca fiind de tip burghez. În consecință numărul de restaurante în perioada comunistă era unul mic. Totodată acest fapt se datorează și lipsei de încredere în spațiile publice, din cauza Securității și a microfoanelor. Așadar, riscul de a discuta orice în spațiile publice era prea riscant, iar valorile tradiționale excludeau sub o formă sau alta acest obicei după o anumită vârstă. În concluzie, numărul mic de restaurante acționează ca unul din indicatorii de capacitate reduse față de întâlnirile cu prietenii. Întâlnirile cu prietenii în alte spații publice precum asociațiile voluntare este și el scăzut, deoarece acestea au la rândul lor un indice scăzut în societățile post-comuniste, în comparație cu cele Vestice.

2. *Apartenența la asociații*: Numărul estimat de ONG-uri din România post-comunistă a fost destul de greu de stabilit, în parte deoarece erau folosite la diferite scopuri: în anii 90, legea permitea ONG-urilor să importe mașini evitând în mod legal taxele vamale, dacă mașina era folosită în folosul activităților ONG-ului. În această perioadă au apărut multe tipuri de „fundații” care importau mașini pentru membrii la prețuri mai ieftine, fără să aibă neapărat vreo activitate. Alte ONG-uri au fost pur și simplu fondate, dar din cauza lipsei de bază, nu au mai funcționat. Având în vedere această limită, numărul total de ONG-uri înregistrate variază de la sfârșitul anului 1999 între 7000 și 30000. Totuși, numărul maxim de ONG-uri active sau nu, este mai mic decât numărul corespunzător din restul țărilor fost-comuniste, cu excepția Bulgariei și a Albaniei. Întreaga societate și-a dezvoltat o cultură non-participatorie și o lipsă de încredere în ONG-uri: în Noiembrie 1998, doar 22% din populație se declara că are „multă” sau „foarte multă” încredere în ONG-uri, iar 51% și-au exprimat „puțină” sau „foarte puțină” încredere, 27% dintre respondenți au ales „nu știu/nu răspund”, probabil din cauza lipsei de familiaritate cu acestea. În 2004 datele au fost similare 19% și-au exprimat încrederea în ONG-uri ca fiind „multă” sau „foarte multă”, 55% și-au exprimat lipsa de încredere „puțină”, „foarte puțină” sau „deloc”, iar 26% au ales „nu știu/nu răspund” (Voicu, Basina:2005, p. 82). În plus, în perioada comunistă oamenii erau obligați să facă anumite acțiuni voluntare (în special elevii și studenții) iar acest lucru a tras după el anumite consecințe de non-participare în prezent.

3. *Încrederea în indivizi și în instituții*: În perioada comunistă, spațiul public a fost unul al minciunii, generând încredere în relațiile private dintre indivizi și lipsă de încredere în instituții. Formațiunile civice din România, precum Alianța Civică, Grupul pentru Dialog Social sau Liga Apărării Drepturilor Omului au jucat un rol similar după 89, prin opoziția față de primele guverne, pe care le-au etichetat ca fiind neo-comuniste și partidele „istorice” de centru-dreapta. Fenomenul este prezent și astăzi, dar are o intensitate mai mică. Schimbările repetate slăbesc nu numai încrederea că noile legi merg într-o direcție benefică pentru societate, ci și familiaritatea indivizilor cu respectivele legi. Lipsa de cunoaștere și de înțelegere a sistemului contribuie la diminuarea încrederii în sistemul instituțional. În plus, datorită acțiunilor corupte ale politicienilor, încrederea în jocul politic democratic a scăzut și el dramatic. Corupția este o parte a culturii comuniste care coexistă în sistemul actual, în 2001 50% dintre români au dat mită (Anderson, Stewart:2005, p. 82), în 2004 rezultatul a crescut cu 2 procente, 52%.

4. *Implicarea în acțiuni de proteste*: Regimul comunist pedepsea orice încercare de protest public sau nesupunere. În acea perioadă au existat doar câteva proteste: greva minerilor din Valea Jiului în 1977, protestele de stradă a studenților din Iași din Februarie 1987 și protestele muncitorilor din Brașov din 1987. Acestea au fost imediat reprimate și

s-a încercat controlul acestor informații în media. Manifestațiile de masă din Decembrie 1989 au fost inspirate din cele ale fostelor blocuri comuniste și au dus la prăbușirea regimului. Începutul anilor 90 a adus manifestații de stradă, culminând cu două luni de proteste în Piața Universității de un număr constant de aproximativ 10000 de oameni care se opuneau noului regim, considerându-l comunist. Lipsa de dialog a adus cu sine o serie de demonstrații violente, culminate cu acțiunile minerilor – Februarie și Iunie 1990, Septembrie 1991, Ianuarie 1999 (100000 oameni). În Martie 1990 la Târgu Mureș a avut loc un conflict între români și maghiari, la care au participat persoane din satele învecinate.

Așadar, datele cantitative folosite de B. Voicu și T. Basina (2005) indică o cultură non-participativă a societății românești, probabil având rădăcinile în comunism, în subdezvoltare, structura rurală sau dezvoltarea economică redusă și, de ce nu, în tipul ritualist-contemplativ al culturii ortodoxe în raport cu cele protestante și catolice, mai asociative și mai active. Pentru a ilustra nivelul de capital social din societate autorii au folosit o multitudine de indicatori, fiecare oferind izolat informații incomplete, dar a căror asamblare poate fi folosită în descrierea contextului românesc post-comunist, dincolo de anchetele comparative care oferă rezultate statistice concrete. Rezultatele arată faptul că persoanele preferă spațiul privat în detrimentul celui public, lipsa de cultură a relațiilor sociale și a culturii participative. Mai mult chiar, dezvoltând relații doar în cadre restrânse, oamenii nu au încredere nici în instituții sau alte forme de asociere. În plus, regimul comunist a dezvoltat mai degrabă un capital social negativ care l-a ținut sub control. Pe lângă importanța factorilor de conversiune prezenți mai sus în studierea rețelelor de socializare am amintit și importanța capitalului politic în modul de operaționalizare a acestora. În paginile următoare prezint ce înseamnă capitalul politic și care sunt principalele concluzii cu privire la factorii de interes abordați în acest articol.

Operaționalizare variabilelor de cercetare

Grooteat și Van Bastelar demonstrează că experiența legată de multitudinea de indicatori ai capitalului social în studiile de caz sugerează faptul că ar trebui să ne concentrăm pe trei tipuri de indicatori: apartenența în asociații locale și rețele, indicatori ai încrederii și aderenței la norme, acțiunea colectivă.

Apartenența în asociații locale și rețele. Folosind apartenența la asociații locale drept indicator al capitalului social structural constă în numărarea asociațiilor și a membrilor ei, precum și măsurarea aspectelor variate a apartenenței (omogenitatea internă), funcționarea instituțională (extinderea luării deciziei în mod democratic). În cazul rețelelor, care sunt mai puțin formale, informația cheie stă în scopul rețelei și diversitatea internă a membrilor ei.

Indicatorii încrederii și a aderenței la norme. Măsurarea încrederii și a aderenței la norme (capitalul social cognitiv) are nevoie de întrebarea respondenților despre așteptările lor și experiențele lor legate de comportamentul care necesită încredere. Întrebările cheie se referă la măsura în care gospodăriile au primit sau ar fi primit ajutor din partea membrilor comunității sau a rețelei în cazul diferitelor urgențe (pierderea venitului, boli).

Acțiunea colectivă. Măsura în care acțiunea colectivă are loc poate fi măsurată și este un indicator de coeziune socială, în sensul în care cooperarea nu este impusă de o forță externă, precum guvernământul).

Autorii consideră că din cauza perspectivelor diferite, acești trei tipuri de indicatori, luați împreună, furnizează o bază validă pentru cercetarea capitalului social, al impactului și al consecințelor sale. Conceptul de capital social are două avantaje distincte (Dolsak, Ostrom:2003, p. 291): Noțiunea de capital social dă posibilitatea cercetătorilor din științele sociale să încorporeze factorii sociali într-un cadru teoretic analitic bazat pe capital economic, uman, natural și fizic; Conceptul de capital social permite cercetătorilor să analizeze probleme sociale în mod cantitativ și deci să le încorporeze în modelele lor de studiu. În plus, acesta a fost recunoscut ca fiind un concept util pentru studierea managementului resurselor comune (Ostrom, 1994; Bebbington 1997; Grootaert 1998). Conceptul de capital politic poate fi derivat din teoria resurselor politice și împărtășește avantajele capitalului social menționate mai sus. Acest concept permite o mai bună înțelegere a proceselor politice care duc la sau previne schimbarea managementului resurselor.

Conceptul de capital social nu este suficient pentru explicarea consecințelor asupra politicilor de distribuție și redistribuire a bunurilor prin intermediul rețelelor de socializare și rezultatelor politice. Introducerea acestui concept este menită întocmai pentru a depăși această problemă. În acest sens, conceptul analitic de capital social ne ajută să răspundem la întrebările legate de problemele tragediei bunurilor comune, a tranziției și a consecințelor rețelelor de socializare, relevante atât pentru cercetătorii din domeniul științelor sociale, cât și pentru cei ce iau decizii politice. Astfel încât, noțiunea de capital politic este importantă pentru a studia modul în care oamenii au acces la bunurile ce țin de mijloacele de trai, prin prisma acestuia. Din acest punct de vedere, capitalul politic este complementar abordării capabilităților și vine în sprijinul acesteia.

Dinamica relației capitalului social și a celui politic trebuie înțeleasă, pentru analiza accesului la bunurile și serviciile existente în societate, modul prin care accesul se face, dar și bunurile și serviciile existente prin prisma capitalului social (Baumann:2000, p. 20). Relațiile dintre oameni din cadrul societății pot influența decizia politică, fie prin intermediul relațiilor personale cu politicienii, fie prin intermediul asociațiilor și organizațiilor la nivel local.

O preocupare principală în cazul studierii capitalului politic este examinarea aranjamentelor politice, prin manifestările lor locale. Mai mult chiar, deoarece capitalul politic este poziționat analitic în relație cu alte forme de capital la nivel local, se pune accentul pe modul în care acesta este constituit și cum se reproduce. Booth și Richard (1998, p. 785) dezvoltă patru variabile ale capitalului politic: prima variabilă măsoară angajamentul cetățenilor la *normele democratice*. Aceasta încorporează două mari abordări pentru a măsura cultura politică democratică, una bazată pe cultura civică, iar cealaltă toleranța politică. Celelalte trei variabile măsoară participarea cetățenilor în politică: comportamentul de vot, activismul în timpul campaniilor electorale și relația cu diferiți oficiali politici (Booth și Richard:1998, p. 785). Pe scurt, aceste patru variabile reprezintă esența conceptului de capital politic.

Astfel încât, ipoteza 1 conform căreia nivelurile mai ridicate de activism în cadrul societății civile vor contribui la creșterea nivelurilor de formare a capitalului social și ipoteza 2 conform căreia nivelurile mai ridicate de activism în cadrul societății civile vor contribui la creșterea nivelurilor de formare a capitalului politic sunt validate (Booth și Richard:1998, p. 783): activismul formal de grup contribuie semnificativ și pozitiv la formarea politică și la încrederea interpersonală. Activismul la nivelul comunității, pe de altă parte, se asociază negativ cu informarea politică, dar pozitiv cu încrederea interpersonală

Asocierea negativă dintre activismul la nivelul comunității și informarea politică sugerează fie că la nivel național cultura politică măsurată de autori are o relevanță scăzută pentru activismul din cadrul comunităților locale, fie că relația dintre acestea este una superficială, produsă de intervenția factorilor socioeconomi. În schimb, rezultatele arată faptul că în cazul studiat de autori capitalul social generează informare politică și relații interpersonale de încredere.

Activismul formal de grup este pozitiv și semnificativ corelat cu normele democratice, în schimb activismul din cadrul comunității prezintă un nivel scăzut de norme democratice, iar activismul în timpul campaniilor nu are o asociere semnificativă cu votul, ci contribuie doar la relația cu diferiți oficiali (Booth și Richard:1998, p788). Astfel încât, rămâne să cercetăm dacă activitatea indivizilor din cadrul comunităților locale depășește încrederea interpersonală și comunicarea cu anumiți oficiali și atinge variabilele capitalului politic, legate de nivelul de norme democratice existente, informare politică, votul și participarea în cadrul campaniilor electorale. Trebuie să avem în minte relația dintre contextul politic și formarea capitalului social și politic: acesta va influența formarea celor două tipuri de capital, conform analizei datelor autorilor (Booth și Richard:1998, p. 788).

Așadar, studierea capitalului politic (factorul 1 de interes) alături de cel social oferă o nuanță mult mai clară în vederea studierii modului în care resursele au fost distribuite și redistribuite prin intermediul rețelelor de socializare (fenomenul 2 de interes), cât și elemente ce țin de normele democratice existente în societate, modul în care oamenii relaționează cu instituțiile politice, capacitatea acestora de acțiune colectivă, dar și aranjamentele politice care influențează în mare măsură toate aceste lucruri.

Democrația asigură libertatea de asociere, ceea ce permite oamenilor să se organizeze, dar gradul de asociere variază destul de mult de-a lungul societăților și a timpului. Statul și piața reprezintă două canale de distribuire a resurselor în cadrul societăților democratice. Organizarea în sindicate, de exemplu, rezultă într-un schimb de putere dinspre piață spre membrii sindicatelor. Organizarea în partide politice sociale, cu susținerea sindicatelor și a partidelor aliate de stânga direcționează statul spre o mai mare redistribuire a bunurilor (Bradley et al.:2003, p.197).

Organizarea în relații de socializare prezintă însă o parte nevăzută a distribuirii și redistribuirii bunurilor și poate oferi o mai bună înțelegere a societății și a problemelor din cadrul acesteia. Dinamica relațiilor dintre indivizi, modul în care aceștia interacționează cu instituțiile și capacitatea de acțiune colectivă reprezintă variabilele prin care putem să studiem acest lucru prin intermediul abordării capabilităților, a tragediei bunurilor comune și a teoriei capitalului social.

Concluzii

Articolul de față încearcă să aducă o îmbunătățire a modului de operaționalizare a rețelelor de socializare. Rețele de socializare sunt definite formal ca fiind ca un set de noduri (sau membri de rețea) care este legat de unul sau mai multe tipuri de relații (Wasserman și Faust: 2010, p. 2). Aceste noduri sau membri de rețea sunt unități conectate de anumite relații și reprezintă persoane sau organizații care se pot conecta prin anumite unități reprezentate de seturi de noduri. Acestea includ de la cercuri de prieteni, vecini, membri de asociații, colegi de muncă până la pagini web, reviste științifice sau literare sau chiar poziții adoptate de oameni la un anumit punct. Rețele de socializare pot fi tra-

tate ca moduri de a atinge obiective comune și sau generatoare de politici de distribuire și redistribuire a bunurilor. Analiza de față a fost făcută prin prisma cadrelor teoretice ale Abordării Capabilității și Cadrului de Analiză și Dezvoltare Instituțională pentru a lega abordările într-un model prin care să evidențiez cele mai importante aspecte ale rețelelor de socializare.

Cercetătorii rețelelor sociale au folosit cadrul teoretic al capitalului social pentru a explica interacțiunea dintre indivizi și instituții sau capacitatea de acțiune colectivă. Abordarea de față folosește în mod complementar două alte cadre teoretice pentru a accentua două dimensiuni: 1. Importanța factorilor de conversiune prezentați atât de Amartya Sen (caracteristicile personale, caracteristicile sociale și caracteristicile mediului), cât și de Elinor Ostrom (atributele comportamentului uman, ale societății și ale lumii biofizice) și 2. Conceptul de capital politic, adică modul în care capitalul social este transformat în acțiune colectivă în capital politic, în cazul politicilor de distribuire și redistribuire de bunuri în comunitate.

Totodată, am considerat că studiul asupra rețelelor de socializare nu trebuie privit exclusiv în termeni de acțiune colectivă și cooperare, ci trebuie să avem în vedere dacă oamenii sunt capabili de acțiune colectivă și cooperare, dacă ideea de a socializa este o nevoie umană și dacă oamenii se descurcă cu bunurile și serviciile acordate de stat în acest sens. Acest lucru a fost realizat prin prisma cadrului teoretic normativ prezentat de Sen, care definește care sunt capabilitățile și funcționalitățile oamenilor și cum ar trebui să ne raportăm la ele.

Cadrul Instituțional de Analiză și Dezvoltare propus de Ostrom prezentat în lucrare este la rândul lui un mecanism prin care putem obține informații legate de contextul în care indivizii interacționează, cum percep ei instituțiile și cum se raportează la bunuri și servicii. Consider că rețelele de socializare au caracteristica bunurilor publice - este greu să interzici anumitor persoane să se folosească de acest bun, chiar și atunci când alte persoane se folosesc de el, dar și caracteristica unui bun public: dacă cineva folosește acest bun, atunci și alte persoane se pot bucura de el. Așadar, din perspectiva bunurilor comune putem analiza în detaliu această asumție, pentru a vedea dacă este sau nu veridică în raport cu realitatea.

Variabilelor independente de cercetare analizate prin prisma acestor cadre teoretice sunt încrederea socială, interacțiunea dintre indivizi și instituții și capacitatea de acțiune colectivă, variabile ce au fost identificate prin prisma modelului rezultat din îmbinarea Abordării Capabilității, a Cadrului de Analiză și Dezvoltare Instituțională, care poate sta la baza unor viitoare cercetări în domeniul analizei rețelelor de socializare la nivel local în România postcomunistă.

Referințe

- Baumann P, Sustainable livelihoods and political capital: Arguments and evidence from decentralisation and natural resource management in India, Working Paper 136, Overseas Development Institute, London, 2000
- Bogartti S, Ajay M, Brass D, Giuseppe L., Network Analysis in the Social Science, apud P. Carrington, J. S. London, „Handbook of Social Network Analysis”, Sage, London, 2010.
- Bradley D, Huber E, Moller S, Nielsen F, Stephens J. D, Distribution and Redistribution in Postindustrial

- Societies, World Politics, Vol. 55, No. 2, Cambridge University Press, 2003
- Booth J. A, Richard P. B, Civil Society, Political Capital and Democratization in Central America, The Journal of Politics, Vol. 60, No. 3, Cambridge University Press, 1998.
- Dolsak N, Ostrom E, The Commons in the New Millennium: Changes and Adaptations, Massachusetts Institute of Technology 2003
- Hollanders H, European Trend Chart in Innovation,, 2003, „European Innovation Scoreboard: Technical Paper No 2: Analysis of national performance”, European Comission, în „Perspectives on the European postcommunist societies”, H. Rusu, B. Voicu, Sibiu, Psihimedia, 2005.
- Kolankiewicz G, Social Capital and Social Change, The British Journal of Sociology, Vol. 46, No. 3, Special Issue for Lockwood, Blackwell Publishing, L.S.E, 1996.
- Ostrom E, *A Behavioral Approach to the Rational-Choice Theory of Collective Action*, Indiana University, Bloomington, 1997.
- Ostrom E, *Building Trust to Solve Commons Dilemmas: Taking Small Steps to Test an Evolving Theory of Collective Action*, Princeton University, 2007.
- Ostrom E, *Guvernarea bunurilor comune. Evoluția instituțiilor pentru acțiunea colectivă*, Polirom, Bucuresti, 2007.
- Ostrom E, Ahn T. K, The meaning of social capital and its links to Collective Action, Workshop in Political Theory and Policy Analysis, Indiana University, Bloomington, 2007
- Ostrom E, *The Commons in the New Milennium: Changes and Adaptations*, Massachusetts Institute of Technology, 2003.
- Ostrom E, *Understanding Institutional Diversity*, Princeton University Press, 2005.
- Pasti V, *România în tranziție. Căderea în viitor*, Nemira, Bucureștim 1995.
- Robeyns I, *The Capability Approach: An Interdisciplinary Introduction*, The 3rd International Conference on Capability Approach, Pavia, Italy, 2003
- Sen A, *Inequality Reexamined*, Oxford University Press, 1992.
- Sen A, *The Idea of Justice*, The Belknap Press of Harvard University Press, Massachusetts, 2009.
- Thaler R, Sunstein C, *Improving Decisions About Health, Wealth and Happiness*, Yale University Press, New Haven and London, 2008.
- Voicu B, Basina T, Social capital and civic participation in Ukraine and România, în „Perspectives on the European postcommunist societies”, H. Rusu, B. Voicu, Sibiu, Psihimedia, 2005.
- Voicu M, Voicu B, Social capital: bonding or brinding Europe?, în „Perspectives on the European postcommunist societies”, H. Rusu, B. Voicu, Sibiu, Psihimedia, 2005.
- Wade R, *Village Republics: Economic Condition for Collective Action in South India*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998
- Wasserman S, Faust K, *Social Network Analysis*, Cambridge University Press, Cambridge, 1994 apud P. Carrington, J. S. London, „Handbook of Social Network Analysis”, Sage, London, 2010.
- ***<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tin00093&language=en>
- ***<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tin00075&plugin=1>

